

Polityczne zwierzę

Krzysztof Szymborski napisał książkę „Polityczne zwierzę”. Łatwo się domyśleć, że chodzi o nas i że ta cecha „polityczności” nie dotyczy tylko intensywnych dyskutantów w parlamentach i mediach. Każdy z nas jest polityczny, bo włącza się w różne działania zmierzające do ustalenia swojego statusu społecznego, w walkę o władzę i dominację, czasami ta walka dotyczy po prostu stosunków w rodzinie.

Przypisanie zwierzętom naszych zachowań nie budzi chyba w nikim wątpliwości. Godzinami właściciele psów (przyjaciele psów) potrafią opowiadać o ich miłości, tęsknocie, inteligencji działań, wierności. . . Doszukujemy się analogii zachowań nawet u niżej stojących ewolucyjnie zwierząt, na przykład u mrówek, ryb. W ubiegłym roku jeden z polskich uczniów biorących udział w konkursie dla „młodych odkrywców” pokazał wyniki treningu dżdżownic, z których wynikało, że dżdżownice potrafią się uczyć (uważajcie, żeby po deszczu nie rozdeptać ich na drodze!).

Szymborski dużo uwagi poświęca bardziej oczywistym naszym kuzynom, szympansom. (Jest to gatunek uważany za nam najbliższy, nasz wspólny przodek żył 6 milionów lat temu, przez ten czas i my, i oni podlegaliśmy niezależnie ewolucji.) A z obserwacji szympansov wybiera poszukiwanie odpowiedzi na pytanie o agresję wewnątrzgatunkową. Czy wojny i wzajemne zwalczanie się ludzi jest ich genetyczną i odziedziczoną po przodkach cechą, czy też wyrobiły je w nas warunki życia przez te 6 milionów lat samodzielnego ewoluowania?

Odpowiedzi na to pytanie szukali badacze szympansov na wolności (niedawno pisałam o wizycie Jane Goodall w Polsce), ale także w dużych sztucznych rezerwach (np. wyspa otoczona fosą w Holandii). Z tych obserwacji wyniknęła wiedza o skomplikowanych politycznych grach wojennych grup szympansov (rzadko, ale jednak zdarza się zabójstwo, często zadawanie ran), o złożonych scenariuszach walki o władzę, o powstawaniu zmiennych koalicji, które różnie się kończyły dla zainteresowanych.

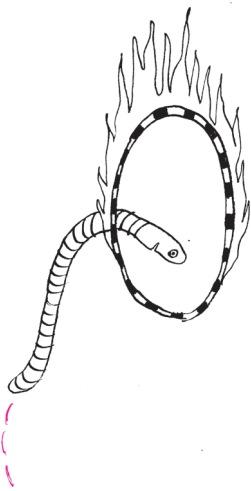
I kiedy podsumowuję za autorem książki te zachowania, to zaczynam widzieć szympansa w człowieku. Proszę, spójrzcie na charakterystykę socjalnych zachowań małp: tworzą one trwałe więzi między poszczególnymi osobnikami, rodzinne, grupowe; przejawiają zachowania agresywne, wynikające ze współzawodnictwa o pozycję w grupie; bardziej agresywni są pretendenci do władzy niż broniący swojej pozycji; wypracowały też pojednawcze rytuały łagodzenia sporów, a zachowania wzmacniające spójność grupy przeważają nad agresywnymi.

W społeczności szympansov nie istnieje egalitaryzm, jest ona wyraźnie hierarchiczna pod względem dominacji i podporządkowania. Obowiązkiem samca alfa jest obrona społeczności przed zewnętrznym zagrożeniem. Konflikty łagodzone są przez ucieczkę lub demonstracyjne podporządkowanie. Szympanse mają zdolność do stosowania podstępów, w intencji wprowadzenia w błąd dla osiągnięcia strategicznych korzyści. Są wyraźnie zróżnicowane charakterologicznie, każdy reaguje na wydarzenia na swój sposób, co wpływa na ustalenie osobniczej pozycji i roli w społeczności.

Nie ma wątpliwości, że te cechy społeczne są wynikiem udanej, wielowiekowej adaptacji zwierząt do środowiska, tak aby przetrwać i wydać potomstwo, adaptacji powstałej, nim jeszcze pojawił się na świecie człowiek. Tyle, że one nie zdobyły umiejętności mowy i między innymi dlatego teraz w telewizji walczą na słowa ludzie, a nie szympanse.

Dla rozbawienia Czytelnika dodam, że rozmaite gatunki małp różnie pieczętują pojednanie: koczodany biorą się za ręce, bonobo odbywają stosunek seksualny, a szympanse całują się w usta.

Magdalena FIKUS

O G Ł O S Z E N I E

Z przyjemnością informujemy, że rozpoczyna się

XIV Dolnośląski Festiwal Nauki

Imprezy odbywać się będą

16–21 września 2011

we Wrocławiu

23–24 września 2011

w Legnicy i Zgorzelcu

3–4 października 2011

w Głogowie

6–7 października 2011

w Jeleniej Górze i Bystrzycy Kłodzkiej

20–21 października 2011

w Wałbrzychu

18–21 października 2011

w Żąbkowicach Śląskich–Dzierżoniowie

Zapraszamy w imieniu organizatorów

Redakcja

